

ДНЕВНИКЪ

(стенографски)

на

XIII^{то} обикновено Народно събрание.

Първа извънредна сесия.

IV заседание, вторникъ, 20 февруарий 1907 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. Д. Петковъ, въ 3 ч. и 10 м. слѣдъ пладнѣ)

Прѣседателствующъ Д. Петковъ: (Звъни)
Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь Д-ръ И. Момчиловъ: (Прочита списъка Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: А. Арсениевъ, П. Буджаковъ, Т. Влайковъ, И. Гешовъ, С. Гиговъ, Л. Давовъ, В. Димовъ, П. Дяковъ, К. Илиевъ, П. Калинковъ, Д. Коджабашовъ, И. Лукановъ, Я. Матакиевъ, И. Миларовъ, М. Милевъ, П. Пановъ, С. Пасаровъ, И. Пецовъ, И. Саллабашевъ, О. Сали-бейовъ, П. Сирака, Е. Славовски, Ц. Стойчевъ, К. Табаковъ, Д. Узуновъ, С. Хитровъ, И. Цанковъ, Н. Цавовъ, Ю. Цопевъ, Д-ръ В. Черневъ, Д. Черневъ, Д-ръ И. Шишмановъ и Т. Шувтовъ)

Прѣседателствующъ Д. Петковъ: Отъ 186 народни прѣдставители присѣствуватъ 153 души. Има законното число народни прѣдставители, затуй обявявамъ заседанието за открито.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, има да съобщя на Народното събрание, че е получено отъ Министерството на финанситѣ едно писмо отъ 17 того, подъ № 358, съ прѣдложение за допълнителенъ обикновенъ свръхсметенъ кредитъ отъ 257.600 л., за обдържане на Народното събрание прѣзъ 1907 г. Ще се тури на дневенъ редъ, когато Събранието рѣши.

Осѣмъ това, имамъ да съобщя, че бюрото е разрѣшило отпущкъ на г. г. народнитѣ прѣдставители: М. Милевъ — 6 дена; И. Мандиковъ — 4 дена; И. Пецовъ — 3 дена; Ц. Стойчевъ — 3 дена и А. Мициевъ — 10 дена, по болестъ.

На дневенъ редъ имаме: продължение разискванията по договора за българския държавенъ $4\frac{1}{2}\%$ заемъ въ злато отъ 1907 г.

Има думата г. Яблански.

Д. Яблански: (Отъ трибуната) Г-да народни прѣдставители! Намъ ни се прѣдлага за одобрение единъ заемъ, който дѣйствително по своя размѣръ, както забѣлжиха вече вчера и отзарава и другитѣ г. г. оратори, е единъ отъ най-големитѣ; казвамъ, единъ отъ най-големитѣ, защото вотиранитѣ порано такива заеми не се реализираха. Така щото, този е единствениятъ заемъ, на който е съдено да се реализира, и затова той прѣдставляята най-големата сериозностъ.

Този заемъ, г-да, е свързанъ заедно съ конверсията. Имаме ли нужда сега да се прави тази конверсия, то е единъ въпросъ, върху който би трѣбвало ние по-сериозно да се занимаемъ. Разбирамъ да се направѣше конверсия на цѣлия 6% заемъ, като се конвертираше въ 5% или $4\frac{1}{2}\%$. Конвертиране на 5%-тъ заеми не може да стане още, понеже сме свързани съ договора за заема отъ 1904 г.; но повелителна нужда ни се налагаше да направимъ една обща конверсия на всички наши 6% заеми. Това ни се налагаше по причини чисто финансово-економически, за да може нашиятъ общъ кредитъ да се постави прѣдъ външния свѣтъ, колкото е възможно, по-добрѣ. България е една единствена държава на континента, която остава съ 6% заемъ; има, разбира се, още държави, какъвато е Персия, Китай и Египетъ, които единствени иматъ отъ този типъ 6% заеми. Ето защо отдавна се налагаше дългъ на нашитѣ правителства, на нашитѣ управляющи да прѣмахнатъ този 6% типъ, за да може България дѣйствително да спечели на чуждитѣ тържища подобающия кредитъ. Чуждиятъ свѣтъ нѣма довѣрие въ 6% заеми — това се е говорило много пѣти, ще изгъкна туй нѣщо и сега; защото държави съ 6% заеми минаватъ за слаби економически, слаби въ финансово отношение, затова публиката нѣма довѣрие къмъ тѣхъ. По тѣзи причини

се обяснява, дѣто нашитѣ 6% заеми и досега не се конвертиратъ на Парижката борса. А вие знаете, че тържищата, дѣто най-добрѣ се котиратъ заемитѣ, къдѣто при най-износни условия се намиратъ заемитѣ, то сѣ французскитѣ. И досега той не е приетъ, защото, макаръ че прѣдставлява най-голѣмитѣ вигоди като лихвоносенъ, достатъчно е за публиката да знае, че е шестъ-процентенъ, за да се отнесе съ недовѣрие. Ето защо той не е котиранъ досега на тази борса и нѣма съмнѣние, че и остатъкътъ отъ 6% заемъ 1892 г. никой пътъ нѣма да бѣде котиранъ тамъ.

Свързването на конверсионния заемъ съ общия заемъ, г-да, е направено съ цѣлъ, види се, за да се прикрие намѣрението на правителството, или нуждитѣ на правителството, да направи непрѣмѣнно новъ заемъ.

С. Касабовъ: Това не е завѣщание.

Д. Яблански: Както се уреждаха, г-да, нашитѣ финанси, не можеше да се не очаква този резултатъ, който сега ни се прѣдставлява. Ето скоро четири години, откакъ днешното правителство е на власт, и вече ангажира държавата съ два грамадни заема: първиятъ заемъ отъ 100 милиона лѣ 1904 г. и слѣдъ 2 години ни прѣдлага на одобрение новъ 145-милионенъ заемъ. Въпрѣки всички увѣрения отъ страна на Финансовия министъръ; въпрѣки неговитѣ, тѣй да кажа, хвалебни и надуты рѣчи тукъ за нашето финансово положение; въпрѣки неговитѣ декларации, че нашето финансово положение е напълно консолидирано, че нашиятъ кредитъ се ползува съ най-голѣмо довѣрие въ всички европейски тържища — въпрѣки всичко това, казвамъ, не се минаха и 2 години отъ послѣдния заемъ и насъ ни сезиратъ съ единъ новъ заемъ отъ около 100 милиона лева, затова, защото дѣйствителното финансово положение на страната е таково, че се налагаше да направятъ този заемъ, за да покриятъ летящитѣ дългове, които се създадоха отъ това до прѣкаленост прѣхвалено управление на нашитѣ финанси. Когато на г. министра се изтъкваше редъ години тукъ, че отъ тази финансова политика, която тѣ водятъ, друго не можемъ да очакваме, освѣнъ такъвъ резултатъ, какъвто е днешниятъ, да правимъ всѣки двѣ години заеми, той тогава категорически опровергаваше подобни бѣлѣжки, като казваше, че благодарение на излишъцитѣ, които нашиятъ бюджетъ дава, ние ще можемъ да покриемъ напълно нуждитѣ си, на не само това, но ние ще извършимъ постройката на нашата желѣзнопътна мѣжа. „Ние нѣмаме нужда отъ заемъ“ — туй бѣха послѣднитѣ думи на г. министра въ послѣдната сесия, при общитѣ дебати по бюджета. Обаче не се мина дълго врѣме, не се минаха два мѣсеца отъ тогава и ето че се сезираме сега съ прѣдложение за единъ новъ заемъ. Не можеше да бѣде, г-да, друго-лче, защото летящитѣ дългове и ангажментитѣ на държавата сѣ

въ такива размѣри, щото само съ единъ заемъ тѣ можаха да се покриятъ; съ никакви излишъци, за които толкова много се говори тукъ отъ страна на червената маса, тѣзи летящи дългове не бѣше възможно да се покриятъ, особено при този родъ на финансиране на нашата страна.

Да оставимъ на страна конверсионния заемъ — за него казахъ въ началото нѣколко думи, па и доста подробно се разкритикува отъ прѣждеговорившитѣ; ще се спра само на новия заемъ. Какво прѣдставлява, г-да, той отъ себе си? Вчера г. г. ораторитѣ подъ редъ изтъкнаха, че настоящиятъ заемъ е единъ отъ този типъ заеми, каквито ги имаме сключени прѣзъ 1902 и 1904 г. включително. Разницата е много малка и заради това нѣма защо да се лъжемъ сега и да се хвалимъ, че вслѣдствие на това подобрене на нашето финансово положение, заемътъ, който е направенъ сега, билъ несравнено по-добъръ, отколкото прѣдшествующитѣ Сесионниятъ курсъ на този заемъ, г-да, ни се прѣдлага да одобримъ 85%. Отъ тѣзи 85%, като се спадне 1% за гербовъ сборъ, 50.000 л. се спадатъ за делегати, печатенето на титритъ и други, като се спадне droit de jouissance — ползуването отъ лихвитѣ на този заемъ отъ 1 февруарий новъ стилъ до 15 априлий — тѣ прѣдставляватъ около 1.300.000 л. Загубитѣ на държавата, които ще послѣдватъ отъ конвертирането на 6% заеми, по които носителитѣ на облигации ще си получатъ лихвитѣ чакъ до 1 октомврий, възлизатъ на единъ милионъ и шестотинъ хиляди лева. Загубата отъ гаранцията 1.750.000 л., г-да, която ние ще оставимъ на банкитѣ — защото, г-да, тая сума тѣ ще взематъ по 84, а намъ ще я прѣсмѣтатъ, навѣрно, по 91 — тая загуба възлиза на 176.000 л.

Г. Чолаковъ: Нѣма такова нѣщо въ контракта.

Д. Яблански: Но тѣхъ, ако искате, да оставимъ на страна. Излиза, че ние имаме около 3 милиона лева загуби, които този заемъ ще принесе. Тѣзи 3 милиона лева загуби, г-да, отъ този заемъ, върху 145.000.000, правятъ около 2% . . .

Т. Върдаровъ: Четете договора и ще видите хубаво, че имате грѣшка.

Д. Яблански: . . . или, отъ 84 ще останатъ само 82. Разницата отъ 82, г-да, до номиналната имъ стойностъ 100, въ какъвто размѣръ държавата трѣбва да изплати на носителитѣ на титритѣ въ продължение на 60 години, върху 145.000.000, е 26.100.000 л. Но ако тѣзи 26 милиона лева сега се платѣха, загубата щѣше да възлѣзе на 8.344.315 л., или върху 145.000.000 тѣ правятъ 5.75%. Значи, нашиятъ сесионенъ курсъ чистъ заедно съ загубитѣ, до окончателното изплатяне на заема нѣма да бѣде 82, както казахъ, а ще бѣде 82 минусъ 5.75; тѣ сѣ равни на 76.25.

Министъръ Л. Паяковъ: Бакалска смѣтка.

Д. Яблански: Ето какъв е сесионният курсъ на този заемъ — 76%. (Глъчка) Моля ви се — 76%. Ето какъв е заемътъ, г-да, който ни се прѣдлага сега отъ червената маса на нашето одобрение. Излиза, че този заемъ, г-да, по своето естество е единъ отъ заемитѣ, които могатъ да се сравняватъ само съ заема отъ 1902 г. — заемъ, направенъ при изключително финансово положение на страната, и съ заема, който се направи въ 1904 г., вотиранъ пакъ отъ васъ.

Г. Чолаковъ: И съ Бреславския заемъ отъ 1898 г., направенъ отъ васъ.

Т. Върдаровъ: Се не е по 32%.

Д. Яблански: Г-да! Да правимъ такива заеми, съ такава грамадна емисия, съ такива низки сесионни курсове, то е повече, ако щете, отъ прѣстълно отъ наша страна. Защо? Защото, казвамъ, въ продължение на 3—4 години нашата страна се ползува съ най добро плодородие, нашето финансово положение трѣбваше напълно да бѣде консолидирано, нашиятъ кредитъ на европейскитѣ тържища трѣбваше да бѣде поставенъ на надлежната висота, въ случая равни поне съ нашитѣ съсѣди. Обаче, както виждате и както ще имамъ случая сега да го сравня съ току-що направения прѣди два мѣсеца заемъ въ Сърбия, нашиятъ заемъ, сравненъ съ сръбския, не издържа почти никаква критика.

Отъ дѣсницата: А-а-а!

П. Ивановъ: Сърбитѣ взеха пушки сръщу този заемъ.

Д. Яблански: Заемътъ, г-да, който се направи въ Сърбию: има сесионенъ курсъ 90%. Като се спаднатъ гербовиятъ сборъ и други разноси, остава нето отъ този заемъ 86%. Е добръ, г-да, често тукъ отъ червената маса, както и отъ трибуната, сме слушали за финансовото положение на Сърбия. Известно е на всички ни, че Сърбия прѣтърпѣ единъ финансовъ крахъ и слѣдъ този крахъ, нѣма съмнѣние, че нейниятъ кредитъ бѣше значително подбитъ. Недавна даже вие чухте отъ нашия Министъръ на финанситѣ да сравнява нашето положение съ това на Сърбия, да изкарва нашето за много по цвѣтуще отъ сръбското. И така е, защото дѣйствително въ економическо, въ търговско отношение нашето положение не може да бѣде по-лошо отъ това на Сърбия; обаче, касателно тѣзи финансови операции по заемитѣ, излиза, че нашиятъ кредитъ сега е много повече подбитъ, отколкото сръбскитѣ. Както ви казахъ, докогато Сърбия прави заеми съ 90% сесионенъ курсъ, ние ги правимъ съ 85%.

Този заемъ, г-да, се прави, както се казва въ преамбула на договора, за постройка на линии, изброени въ настоящия контрактъ. При изложението финансовото положение на страната, при

вотирането бюджета г. Министърътъ на финанситѣ ни заяви, че ние имаме въ постройка 335 км. желѣзници, за една сума отъ 48.180.000 л., сръщу които отъ заема 1904 г. съкровището разполага съ 16½ милиона; значи, съкровището остава ангажирано въ постройката на линиитѣ съ 31.680.000 л. Дългове на държавното съкровище къмъ Народната банка — 9.800.000 л., къмъ Земледѣлческата банка — 2½ милиона, съкровищни бонове — 8.800.000 л., или всичко 21.100.000 л., плюсъ 31.680.000 л., правятъ 52.780.000 л. Ето ангажментътъ, който засега държавата има по постройката на линиитѣ и за другитѣ летищи дългове прѣдъ банката.

Не говоря, г-да, за заемитѣ, които се направиха отъ Народната банка за постройката на шосета казарми, училища и пр. Тѣ сж направени отъ Банката, но зарадъ тѣхното изплащане и дума не може да стане, защото размѣрътъ на тѣзи заеми възлиза на около 25.000.000 л., а пари за изплащане отъ този заемъ нѣма да останатъ. Така щото, само за поменатитѣ ангажменти на държавата, за летищитѣ дългове прѣдъ нашитѣ банки и сокровищнитѣ бонове дългътъ възлиза на 52.780.000 л. при 66.310.000 л. ефективни, които ще ни останатъ отъ сегашния заемъ. Излиза, значи, че ще ни останатъ отъ този заемъ разполагаеми на правителството само 14.530.000 л. Съ тѣзи 14.530.000 л., г-да, правителството трѣбва да извърши постройката на линиитѣ Мезгра—Враца—Фердинандъ—Прѣвала—Видинъ, Фердинандъ—Брусарци—Ломъ, Габрово—Тръвна, Радомиръ—Бобовъ-долъ—Дупница и Стара-Загора—Търново-Сейменъ. Кѣдѣ ще стигнатъ тия 14.530.000 л. за постройката на тия желѣзнопѣтни мѣржи, остава г. министърътъ да ни обясни. Обаче ние виждаме въ преамбула на договора и друго нѣщо, че независимо отъ тия нужди имало е и други нужди да се удовлетворятъ. Какви сж тѣ, не знаемъ. Едно, което е за вѣрване, е, че остатъкътъ отъ този заемъ ще бѣде ангажиранъ пакъ за нѣкакви си покупки, а за постройката на линиитѣ ще останатъ за въ бъдеще да се правятъ заеми отъ бъдещитѣ правителства, които ще наследятъ днешното, тѣ да му мислятъ да намѣрятъ сръдства за постройката на тѣзи линии. Това, което ще изтъкна тукъ, то е, че настоящето правителство е напълно послѣдователно на това прѣди 18 май 1894 г. Това, което правителството прѣди 1894 г. направи, същото се очаква и отъ днешното правителство. И то тогава въ продължение на 4—5 години направи два грамадни заема, отъ които единия сега конвертираме ужъ за постройка на линии, а изразходва голѣма частъ отъ тѣзи за други цѣли, а за постройка на линии бѣше похарчено само 7—8 милиона за линията София—Перникъ, и ангажирана бѣше постройката на централната линия София—Романъ. Таискамъ да кажа, че и настоящето правителство отива по стѣпкитѣ на същото: прахосва паритѣ отъ заемитѣ не за цѣлитѣ, за които се правятъ; за-

това то ще ни остави още по-печалепъ пасивъ, ще ни остави ангажменти: наченати линии, дадени на търгъ, но пари въ каситъ ще останатъ въ такъвъ малъкъ размъръ, щото не ще бъде възможно да се довършатъ постройкитъ.

Т. Върдаровъ: Ние ще ги довършимъ.

Д. Яблански: Това, което ви заявявамъ, то ще остане черно на бяло въ протоколитъ и ще дойде време пакъ втори пътъ да се видимъ — се ще спадне нѣкой отъ васъ тукъ — и пакъ ще говоримъ, колко вие сте фалшиви съ сегашнитъ ви протести, (Възражения отъ дѣспичата) защото казахъ ви, у васъ има едно нѣщо — за бъдещето малко искате да знаете . . .

Отъ дѣспичата: А-а-а!

Д. Яблански: Вие едно знаете: да правите заеми, да ангажирате държавата съ всевъзможни постройки и покупки и пр., да взимате комисиони, а по-нататкъ малко искате да знаете.

Т. Върдаровъ: Ще вземемъ милионитъ на Гешова и ще ги направимъ.

Д. Яблански: Г-да! И вчера се забѣлѣжи тукъ отъ ораторитъ че не трѣбва да си правимъ илюзия; ние сме една земеделческа страна, нашето производство, нашето богатство зависи изключително отъ стихийтъ, зависи изключително отъ природата. Ако тѣзи 4—5 години бѣха толкова щастливи, бѣха толкова добри за България, ние трѣбваше съ пужното благоразумие да използваме тѣзи години, ние трѣбваше съ излишъцитъ, които трѣбваше да дадатъ тия бюджети, да бѣхме си завършили постройкитъ на най-необходимитъ линии, ние трѣбваше да послѣдваме примѣра на съседната намъ Ромъния. Виждате Ромъния какъ си закрѣпи финансовото положение. Въ продължение на 6—7 години тя единъ единственъ заемъ направи, конвертира своитъ краткосрочни заеми, конвертира нѣщо около 70—80 милиона, а отъ всички други ангажменти, които тя направи по постройки на линии, по покупка на скорострѣлна артилерия и по други още доставки на армията, тя ги направи само отъ излишъци. Ето това се налагаше и на нашето правителство, това се налагаше на всички ни, да се загрижемъ, именно тѣзи плодородни години да ги използваме и да можемъ по този начинъ да съберемъ двата крайца и да не става нужда веќе двѣ години да правимъ нови заеми; защото, естествено е, че при тѣзи условия и нашитъ кредитори ще бъдатъ по-взискателни, и твърдѣ естествено бѣше нашитъ кредитори да ни прѣдскажатъ такъвъ контрактъ, при такива тежки условия, какъвто е настоящиятъ. Нѣма да се впускамъ подробно въ клаузитъ на тоя контрактъ, защото тѣ достатъчно се изтъкнаха отъ прѣждегovorившитъ оратори. Тѣ сж, г-да, клаузи, които

дѣйствително би трѣбвало съ червенина да ги четемъ; тѣ сж клаузи, които се налагатъ само на държави, като нашата, които не знаятъ какъ да управляватъ себе си, които не знаятъ да цѣвятъ своето финансово-економическо положение, които знаятъ само да разгочителствуватъ своето богатство.

Г. Караколевъ: Най-хубавиятъ заемъ е Евлогий Георгиевиятъ al pari. (Смѣхъ)

Прѣдседателствующъ Д. Петковъ: Г-нъ Вълко Нейчовъ има думата.

В. Нейчовъ: Г-да! Господь е създалъ свѣта и всичко въ свѣта повече за веселби, повече за смѣхъ, отколкото за плачъ.

Т. Върдаровъ: И добрѣ е направилъ.

В. Нейчовъ: Въ вѣрата, че още вчера, слѣдъ блока, щѣхме да празнуваме избавлението на България отъ тиранията на г. Димитра Петковъ, вмѣсто да празнуваме избавлението на българския народъ отъ тиранията на Негово Величество Султана, азъ нито съмъ разрѣзалъ контрактъ. (Голѣмъ смѣхъ) Да се бори съ цифритъ на заема, то е да ме карате на тия старини да припкамъ по Черния връхъ на Витоша.

Г-да! Прѣдлаганиятъ заемъ е за ония, които не искатъ да разбератъ една неотгадаема епигма. Правителството на неизбежната фаза (Смѣхъ въ цѣнтра), сега правителството на г. Димитра Петковъ, е не да разправимъ едно финансово положение само по себе си разбъркано, но да оправимъ едно неспособно политическо положение. Тая политика състои въ това: да се казва, че нашата цѣль за дохождането ни на властъ е да имаме въ казармата една солидна войска, добрѣ организирана, добрѣ приготвена за веќе случайностъ и да имаме въ банкитъ колкото се може по-голѣми суми пари на разположение. Ние сме разбъркали на Балкана една каша — то е македонскиятъ въпросъ — защото ние я разбъркахме, нека не го криемъ, нека имаме откровеността да го кажемъ мъжки и да защитимъ каузата, която сме изтъкнали прѣдъ зелената маса на свѣта. Какво ще бъде съ финансовото положение на България? Какво е то днесъ, ние знаемъ. Но какво ще бъде то слѣдъ 20, 50 години — малко ни е грижа. Нашата грижа е да отговоримъ съ открито чело на прѣдизвикателствата, които ни идатъ отъ брѣговетъ на Босфора, като се изтрѣбляватъ нашитъ сънародници въ непосредственитъ граници на Негово Величество Султана — впрочемъ изтрѣбление, на което може ние да сме най-непосрѣдственитъ виновници. Така щото, ако ние постигнемъ цѣльта, която обѣцахме още отъ началото, като дрънкахме по калдаржимитъ и като изидахме, божемъ, цѣлия свѣтъ, че ще освободимъ Македония; ако ние постигнемъ тая цѣль — не да създадемъ едно Македонско царство, но да освободимъ една Македония въ граници, въ

условия за нейното благородно население, да живѣе единъ спосенъ животъ, ние ще да сме прѣдали на България не милиони, но много милиарди. Азъ поне така разбирамъ цѣлитѣ на сегашното правителство, което е правителство отъ 3¹/₂ години насамъ.

Г. Чолаковъ: 4 и нѣщо.

В. Нейчовъ: Ще ли се постигне тая цѣль — тукъ е всичкиятъ въпросъ. Но ако на правителството на Негово Царско Височество — както го наричатъ вѣстниците да опозицията, отъ която и азъ имамъ честта да съмъ, но за моитѣ старини азъ не приемамъ да се казва, че то е правителство на Негово Царско Височество, а е правителство на българския народъ, който въ едно отъ своитѣ кѣшета памѣри доста лоши българи да му дадатъ едно лошо правителство, ако то е лошо (Смѣхъ) — ако е истина, че ще останатъ 66 милиона лева на разположение на правителството, то е една достатъчна сума, като се има прѣдъ видъ, че кошоветѣ на българския народъ не само съ ечмикъ, съ рѣжъ и съ пшеница, ами и съ плѣвата, че всичко това, що той обладава, като мъчна добавка отъ своя мъченъ трудъ, всичко това е на разположение на българското правителство, което ще прѣдприеме нѣщо, не казвамъ едно военно дѣйствиe, мъчно въ условията, въ които се намира България днеска, злѣ окръжена отъ неприятелски вдѣхновени съседни. Ако всичко това е достатъчно за една искусна и мъдра дипломатическа акция, за да добиемъ едно спосно положение за нашитѣ братя не само отвѣдъ Рила, но общо въ непосредственитѣ граници на Султана, историята ще каже, че правителството е извършило своята длъжностъ, слѣдъ като е създадо това нещастно положение за нашитѣ съотечественици отвѣдъ Рила и отвѣдъ всѣкъдѣ. Остава, слѣдователно, историята, сегашната, по-новата, непосредствената история да похвали българския народъ за неговия неограниченъ, безподобенъ патриотизъмъ, че той, въпрѣки мъчнотиитѣ на добивката на паскшия си хлѣбъ, далъ е всичко на едно правителство, което е обѣщало да направи всичко за избавлението отъ робството, не съвсѣмъ политическо, но отъ угнетеното положение на нашитѣ братя отвѣдъ границитѣ на България, че българскиятъ народъ е възилнилъ своята политическа длъжностъ и че населението на тия непосредствени провинции на Султана, дѣто пѣшка едно християнско население, достойно за една по-добра участь, ще съхрани единъ споменъ на признателностъ спрѣмо този братски народъ, който въ границитѣ на свободна България е извършилъ всички свои длъжности, за да му помогне въ неговитѣ нещастия. И на тоя начинъ, въ такива условия, българскиятъ народъ ще бѣде възнаграденъ за своитѣ жертви отъ признателността на своитѣ съплеменници отвѣдъ границитѣ на България. Кому ще остане теготата, не дай Боже, за едно непослужливо разрѣшение на македонската задача?

Ще остане на тѣзи управници, които експлоатираха съ чувствата на братство, на великодушие на българския народъ и не щатъ да сѣ направили нищо за този народъ, който плаче и вика за помощъ.

Г-да! Ако е истина, че ще останатъ 66 милиона лева на разположение отъ сега прѣдлагания заемъ и ако наистина, както каза почтениятъ Казанлъшки народенъ прѣдставителъ, симпатичниятъ г. Шишковъ, (Смѣхъ) че Земледѣлческата банка е напълно натегнала отъ милиони и че подрумитѣ на Народната банка така сѣщо пѣшкватъ отъ злато, ако всичко това е истина, толкова по-добрѣ за каузата, която защищаваме отъ 3—4 години насамъ. Така щото, присѣтствието въ Народната и въ Земледѣлческата банки на голѣмъ стокъ отъ злато не може да бѣде за насъ нито причина, нито претекстъ, за да вземемъ това злато и да го прахосваме, както прахосваме толкова друго, и да останемъ съ празни рѣцѣ, съ празни банки; защото, ако е истина, както г. Шишковъ много краснорѣчиво и убѣдително разказа, че Япония е скръстила рѣцѣ въ онази минута, когато е останала безъ пари, и е била поставена на унижението отъ страна на Русия да приеме за нея единъ недостатъчно възмѣдителенъ миръ — ако е истина това, то ще бѣде единъ аргументъ да докаже, че парата е една сила, както го е казалъ, впрочемъ, и единъ голѣмъ неограниченъ монархъ на свѣта, Наполеонъ I: „Дайте ми пари и азъ мога да прѣвзема свѣта.“ Сетнѣ: „Парата е жилката на войната.“ При днешнитѣ обстоятелства България не смѣе да остава да се каже за нея, че тя нѣма пари въ резерва за една случайна война, камо-ли да прави тя война. Азъ мисля, че никой отъ насъ не отказва възможната случайностъ на една война. Едно условие има за насъ: като имаме една солидна армия, която си е направила добро име прѣдъ военния свѣтъ на земното кълбо, да си имаме и една способна дипломация, която да използва тази голѣма военна сила за по-нататъшнитѣ хубави сѣдбини на България, за по-хубави сѣдбини на цѣлото човѣчество на Балкана, защото азъ разбирамъ създаването на България въ смисълъ да ползува цѣлото човѣчество на Балкана, а не изключително само българския народъ, подъ тѣсната смисълъ на думата. Азъ не че искамъ съ тѣзи думи да оправдая, да одобря прѣдлагаемия заемъ; азъ искамъ да кажа, че правителството на Негово Царско Височество, както го казватъ опозиционнитѣ вѣстници, шефоветѣ на...

Гласове отъ дѣсницата: Блока, блока.

В. Нейчовъ: Блока, да го кажемъ... че цѣлътъ на правителството въ тоя заемъ, както и въ другитѣ прахосвания, както ги наричаме, е явна и очевидна: то иска една солидна армия и пари въ банкитѣ, та въ случай, че това правителство падне зарапа — то сигурно ще падне; ако блокътъ и митингитѣ не го съборятъ, то ще падне по естественото развитие на нѣщата у насъ, защото констати-

рахе го, не сме вчерашни дѣца, констатирахме го, че правителствата падатъ и се вдигатъ по естественото развитие на събитията, на нѣщата — та казвамъ, въ случай че сегашното правителство падне да може да каже: ние не освободихме Македония, нито подобрихме участъта на нейното население, но по крайнѣй-мѣрѣ ние, които толкова прахосвахме, като брахме отъ праха и за насъ, щемъ баремъ, по крайнѣй-мѣрѣ, да оставимъ на нашитѣ наследници двойното сръдство: войска и пари, та да могатъ тѣ при следни минути да помогнатъ на нашитѣ братя извънъ границитѣ на България. И това е, азъ поне прѣдполагамъ, цѣльта на настоящето правителство: ако то непосредствено, самичко не може да използва тѣзи хубави сръдства, които народътъ чрѣзъ Народното събрание му обширно прѣдлага, то поне ще ги остави въ наследство на своя наследникъ, та да може той да ги използва. Злѣ съ основани опѣзи умове у насъ, които по прѣдположение казватъ, че ние не сме можемъ да използваме нито войската, нито паритѣ, колкото и да ги нагрупваме, за по-добрата участъ на нашитѣ братя отвъдъ Рила.

Г-да! Човѣкъ прѣдполага, Господъ разполага. Отдѣ ще знаемъ какво ще стане? Султанътъ е съединия си кракъ вече въ гроба. Не искамъ да изпускамъ изъ устата си докатолични думи за единъ монархъ, който е днесъ още нашъ приятелъ и който е нашъ съзерень отгорѣ. Но нѣщата сж си нѣща и трѣбва да ги гажемъ, както сж въ дѣйствителностъ. И кой знае колко събития могатъ още заранъ да се развиятъ и да изискатъ по-ефикасна акция отъ страна на България за разрѣшение, ако не на друго, на македонската задача. Нека не казваме, че тѣзи събития сж невъзможни. Да управлявашъ, то е да прѣдвижашъ, казва пословицата. Управниците, които не прѣдвиждатъ нѣщата, които не се грижатъ за бъдѣщето, не сж добри управници. Тѣ сж обикновени воденичари, които мелатъ житото, за да взематъ наспала.

Н. Свинаровъ: (Къмъ министритѣ) И воденичари ви направи.

Д. Ачковъ: Защото е народнякъ.

В. Нейчовъ: Г-да! Азъ съмъ народнякъ, не крия го, защото виждамъ въ народната партия една партия, на която разчитамъ азъ лично, че ще направи добро на България, както е и направила, когато прва дойде на властъ и въдвори миръ въ страната. Това е достатъчно за българския народъ.

Г-да! Каквото и да казваме, ние сме се дегажирани отъ всекакви протекции на свѣта. Никакви роднински връзки сж чуждитѣ дворове въ дѣйствителностъ не могатъ да ни помогнатъ въ минута на нужда. Ние сме се развързали поне фактически отъ всекакви връзки сж нашитѣ освободители. Азъ не искамъ кажа голѣма дума, като река, че прѣдъ тресавицата, която ни разяжда насъ отвѣтрѣ, тѣ стоятъ

милостиви и нѣжни зрители на нашитѣ вътрѣшни кавги, които подяждатъ могъществото на България, за да добиятъ за себе си и за съседитѣ по-добра участъ. Ние не можемъ да разчистимъ прѣчката за насъ и да използваме труда на българския народъ—трудъ, който той толкозъ щедро ни прѣдлага, съ широка ръка; не можемъ да използваме за нашитѣ братя въ Македония, нито нашитѣ синове, нито нашитѣ братя и всичката великодушна младежъ, кадърна да събори планини и да ги направи на градини, които всички тичатъ въ казармата съ пѣсни подъ блѣскавата сѣнка на знамето, въодушевени за доброто на отечеството. Обаче, докато имаме наоколо ни тѣзи неприятели, докато съседитѣ ни мислятъ за неприятели и ние тѣхъ сжщо, сѣ нѣма да отиваме къмъ добро. Ромжнитѣ не могатъ да сж наши аркадаши, сърбитѣ тоже не могатъ. Азъ не зная кои могатъ? За гърцитѣ не искамъ и да споменавамъ. Тѣ не ще могатъ да ни бждатъ аркадаши, защото тѣхъ ние най-много оклейвихме. Ние ги прѣнебрѣгнахме и отидохме, та посегнахме на една нация, която има престижъ на едно културно племе въ старината, отидохме, та изгорихме единъ градъ, построенъ въ далечна старица.

Д. Ачковъ: Народняцитѣ го изгориха.

В. Нейчовъ: Г-да! Каквото и да казваме, заемътъ, прѣдлаганъ днесъ, ще бжде приетъ, нѣма съмнѣние въ това отношение. Азъ нѣма да вдигна ръка за този заемъ, както и за много други хубави нѣща не съмъ вдигалъ ръка, защото се държа на страна, като човѣкъ на партия, за да остави позора да тегне на онова правителство, което не е могло да използва за България и за българското население отвъдъ границитѣ на България всичкитѣ тѣзи хубави сръдства на могъщество, които драговожно му е давалъ народътъ. Ние, мълчаливитѣ и немощни зрители отъ лѣвицата, не можемъ да съборимъ всичко това, което вие сте кадърни да направите, но крайнѣй-мѣрѣ, не сме кадърни и да попрѣчимъ на вашитѣ гласувания. Обаче на едно условие ще седна слѣдъ тая слаба рѣчь увѣренъ, че почтениятъ Министръ на външнитѣ работи ще стане сега да ни осветли, за успокоение духа, на мене поне, каква е политиката на правителството спрѣмо македонския въпросъ и ако ни увѣри, че тази политика е такава, каквато желяемъ, азъ съмъ първиятъ, който ще ржкоплѣща и възможно е и да вдигна ръка за неговия заемъ.

Прѣдседателствуещъ Д. Петковъ: Г-нъ Павелъ Геннадиевъ има думата.

П. Геннадиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни прѣдставители! Слѣдъ рѣчитѣ на седемъ души опозиционери, изключително водители на опозиционни партии у насъ, струва ми се, че ще бжде моя длъжностъ да констатирамъ тукъ прѣдъ васъ онова малодушие, оная липса на куражъ, оная липса на

авторитетностъ даже въ всичко говорено тукъ отъ висотата на трибуната, когато се касаеше за прѣдложения отъ правителството заемъ. Никога, когато се е касало за мѣроприятія държавни, които засѣгатъ финансовитѣ ресурси на страната, никога, казвамъ, хората, които сж се явявали тукъ да критикуватъ правителството, не сж се самообладавали, не сж били обективни, не сж били чистосърдечни, макаръ че се е декларирало това отъ тѣхъ почти винаги. Чини ми се, че е длъжностъ на всѣки отъ насъ, когато говори за настоящия заемъ, да се върне малко по-назадъ и да викине въ всички ония условия, въ които се намира държавата, когато сключва заема, да разбере добръ държавата какъвъ заемъ сключва и тогава съ пълно нравствено право да се яви да каже своето да или не. Ако се върнемъ малко назадъ, безъ да се впускаме въ подробни разглеждания на миналитѣ заеми, ако направимъ едно приблизително сравнение на онова, което се е вършило и което се върши днесъ прѣдъ насъ, ще намѣримъ, безспорно, голѣми изгоди за страната, за държавата въ прѣдлагания днесъ заемъ. И понеже почти всички заеми, сключени отъ държавата, иматъ второстепенни и петнадесетостепенни условия, които въ една или друга смисъл или увеличаватъ емисията, или намаляватъ лихвитѣ; понеже отъ друга страна най-главното мѣрило за добритѣ условия, при които се сключва извѣстенъ заемъ, е прѣди всичко лихвата и послѣ емисията — азъ ще се спра и на лихвата, и на емисията. ще ги разгледамъ въ всичкитѣ заеми, сключени досега отъ България, и ще направя слѣдъ туй своето заключение, което е въ полза на настоящия заемъ.

Първиятъ заемъ, сключенъ у насъ при тия условия, при които се сключватъ въобще заемитѣ — съ емисия и опрѣдѣлена лихва — е заемътъ отъ 1889 г. Той е отъ 30 милиона съ 6% за 50 години, съ емисионенъ курсъ 85 — 87, а срѣдно 85¹/₂. Прѣсмѣтанъ не на емисионенъ курсъ 85¹/₂, а на 100 л., неговата лихва не е 6%, а 7¹/₃₁. Срѣщу тоя заемъ, като гаранция, е дадена първа ипотека на линиитѣ: Царибродъ — София — Вакарелъ и Ямболъ — Бургазъ.

Вториятъ заемъ по своя редъ е заемътъ отъ 1892 г. Той е отъ 142 милиона, 6-процентовъ, съ емисия срѣдно 86.88. Прѣсмѣтнатъ тѣй, както е прѣсмѣтано и за по-напрѣшния заемъ, т. е. върху 100 л., неговата лихва възлиза на 6¹⁶⁴/₁₈₁. Срѣщу тоя заемъ, като гаранция, сж дадени приходитѣ отъ Русе — Варненската линия, Каспичанъ — Шумешъ и т. н., чисто строеве се е проектирало. Тѣй че и тоя заемъ е направенъ съ реална гаранция.

Третиятъ заемъ по реда си е оня, който е сключенъ отъ Земледѣлческата банка прѣзъ 1897 г. — единъ отъ най-износнитѣ — при гаранция на държавата. Той е отъ 30 милиона, 5-процентовъ, съ срѣдна емисия 86¹/₂. Прѣсмѣтнато пакъ по сжщия начинъ, неговата лихва е 5¹³⁵/₁₇₃, близо 6.

Слѣдъ туй идва единъ конверсионенъ заемъ отъ 290 милиона отъ 1898 г., лихва 5%, емисия 88¹/₂

и другъ конверсионенъ заемъ 260 милиона, 5-процентовъ, съ емисия 89¹/₂, въ който, трѣбва да се забѣлѣжи, главната роля играе, както за емисията, тѣй и за процентитѣ, откупването на източнитѣ желѣзници. Тѣ не се сключиха, по тѣхнитѣ лихви, при условията, които поминахъ по-горѣ, излизатъ тѣй: за първия 5¹³¹/₁₃₅ близо 6, а за втория 5¹³⁹/₂₈₀, повече отъ 5¹/₂.

Дохожда слѣдъ туй единъ батакчийски заемъ, най-позорното петно, нанесено на България въ финансово отношение; то е врѣмениятъ заемъ, сключенъ прѣзъ 1899 г. отъ почитаемота народняшка партия. Прословутиятъ Бреславски заемъ отъ 6.145.500 л., е при емисионенъ курсъ 60, 6% лихва, отъ които въ наличностъ сж получени всичко 3.689.700 л. и на които сжщияската лихва е 31.77%. И понеже тоя заемъ ще е едно отъ свѣлитѣ мѣста въ финансовата политика на народняшката партия, за да разберете, колко сж били гузни шефовегѣ на тая партия, хората, които най-много бѣха заинтересувани въ тази сдѣлка, благоволиха да направятъ всичко възможно за изчезването на досието, за изчезването на самия контрактъ по заема отъ Министерството на финанситѣ.

Нѣкой отъ дѣсницата: Откраднаха го.

П. Ренадиевъ: Тѣ пѣматъ обичай да крадатъ; тѣ иматъ обичай да прикриватъ.

Слѣдъ туй дохожда единъ авансъ отъ Парижката и Нидерландска банка отъ 10 милиона лева, за който не може да се каже онова, що се каза за Бреславския заемъ, но сѣ пакъ може да се каже пѣщо хубаво, и то въ полза на народняшката партия. То е, че срѣщу тоя заемъ държавата е заложила тѣкмо за 30 милиона лева цѣнни книжа: дала е гаранция 24 милиона лева отъ книгата на 6-процентовия заемъ отъ 1892 г. и други 6 милиона лева отъ 6-процентовия заемъ отъ 1888 г.

Прѣзъ 1901 г., г-да народни прѣдставители, поради туй, че прѣдшествующата партия направи всичко зависяше отъ нейна страна да изхарчи всички срѣдства, които бѣ оставилъ режимътъ на Стамболова — а тѣ бѣха около 84 милиона лева — слѣдъ като се улови да построява паралелни и вертикални линии, за които нѣмаше вече никакви срѣдства, слѣдъ като докара брашнения чувалъ, тѣй систематически тунанъ отъ вѣщата рѣка на г. Гешова, до сжкъзване, дойде друго правителство, което бѣ принудено да сключи единъ заемъ отъ 125 милиона съ 5% лихва, съ 82¹/₂ емисия и за гаранция залагаше приходитѣ отъ тютюна. За щастие или за нещастие — азъ мисля за щастие — и този заемъ не се реализира. Неговата лихва, прѣсмѣтната по сжщия начинъ, както прѣсмѣтахъ лихвата на по-първитѣ заеми, възлиза на 6²/₃₃%.
 На 27 януарий 1902 г. се сключи единъ поредъчно позоренъ заемъ отъ 4 милиона лева, за който вчера се говори и азъ считамъ за излишно да го разченквамъ — знаете, той стана причина да се

паложатъ чужди печати на каситъ на Българската народна банка.

Но 1902 г. ни донесе единъ заемъ отъ 106 милиона лева 5%—овъ съ 81 $\frac{1}{2}$ емисия и съ реаленъ залогъ. Той е първиятъ заемъ у насъ сключенъ съ реаленъ залогъ — залагатъ се бандеролитъ. Неговата сѣмшинска лихва не е 5%. Прѣсмѣтнато по сѣщия начинъ, както прѣсмѣтнахъ за по-първитъ заеми, лихвата му ще е 6 $\frac{1}{2}$ $\frac{2}{123}$ %. Безспорно, за да се сключи таквъ заемъ, трѣбва да се вземъ малко въ миналото, което, както знаете, не е розово, и ако народната партия не бѣше докарала това верозово минало, ако не бѣше властувала партията, която докара до това окаяно положение финанситъ на държавата, иѣма съмнѣние, че нѣмаше да стане нужда да се сключва той заемъ съ реална гаранция. И веднажъ трѣгнало по тоя пътъ, докарана веднажъ държавата до нужди, които неминуемо трѣбва да се удовлетворятъ, прѣзъ 1904 г. днешното правителство пакъ трѣбваше да сключи единъ заемъ отъ 100 милиона съ 5% лихва и не съ 81 $\frac{1}{2}$ емисия, както бѣше прѣдшествующиятъ, а съ 82 и съ сѣщия залогъ. Неговата лихва, безсѣмнѣно, е малко по-малка, а тя е 6 $\frac{7}{32}$ %. Дохождаме най-послѣ до днешния заемъ отъ 145 милиона, съ който се конвертиратъ два други 6-процентови заеми отъ 1888 г. и 1889 г. и който е съ емисионенъ курсъ 85 и лихва 4 $\frac{1}{2}$ %. Прѣсмѣтнато по сѣщия начинъ, както прѣсмѣтнахъ лихвитъ на другитъ заеми, неговата лихва възлиза на 5 $\frac{5}{17}$ %. И когато вчера почитаемитъ оратори на лѣвицата се мъчеха да докажатъ, че сѣщиятска лихва на прѣдлагания заемъ не е 4 $\frac{1}{2}$ %, а въщо повече, отидоха много далечъ. Ако тѣ бѣха добросъвѣстни, сѣщитъ прѣсмѣтания и изчисления трѣбваше да направятъ съ всички други по-пърдишни заеми, сключени, било отъ самитъ тѣхъ, било отъ тѣхни прѣдшественици. Ако бѣха го направили, щѣха да дойдатъ до заключение, че днесъ прѣдлаганиятъ отъ правителството заемъ е най-износенъ отъ всички сключени дотъ днесъ отъ българскитъ правителства.

Единичното иѣщо, г-да народни прѣдставители, на което трѣбва да наблегнемъ всички и отъ което би трѣбвало всички ние да се радваме, то е туй, че въ разстояние на четири години, отъ както е дошло днешното правителство на властъ, почитаемитъ оратори на лѣвицата никога не сж прѣстапали да викатъ, колкото имъ държи гърлото, че финансовото състояние на страната се намира въ много лошо положение, че държавата се сисипва, че данъкоплатцитъ нѣма съ какво да псрѣщатъ своитъ нужди. Днесъ, обаче, когато стапа нужда да се гласува единъ договоръ за заемъ и за конверсия най-достоенъ и достолюпенъ отъ всички, които досега сж сключени, тѣзи господа не намираха думи, съ които да докажатъ, че иѣма по-консолидирано, по-добрѣ уредено финансово положение на държавата отъ днешното, и на това азъ отъ сърце ржкоплѣскамъ на почитаемитъ го-

спода отъ лѣвицата. Защото, докогато ние всички и особено онѣзи, които сж нагърбени съ ржководене сѣдбинитъ на страната, увѣрявахме, че държавата не върви къмъ сѣсипване, а, напротивъ, че тя крачи сѣбло къмъ подобрене, че финансовото положение на страната закрѣпва, че бюджетътъ се сключва съ излишѣци, всички тѣзи господа гледаха да ни проглушатъ съ дефицититъ и сѣсипване. Днесъ, обаче, когато ние, възъ основа на онова, което сме извършили, дохождаме да имъ прѣдлагаме единъ заемъ достоенъ, всички казватъ: „Вие имате 50 милиона излишѣкъ, вие имате консолидирано финансово положение — което до вчера отричаха — вашитъ цѣнни книжа иматъ най-висока цѣна, финансовиятъ пазаръ е най-удобенъ сега вие трѣбваше да ни прѣдложите една по-добра конверсия, да сключите единъ заемъ по-достоенъ за положението, което сте създали. Онова, което тѣ отричаха вчера, днесъ го твърдятъ съ голѣмо въодушевление, и азъ имъ благодаря.

Що се отнася, г-да народни прѣдставители, до добрия финансовъ пазаръ, дѣлженъ съмъ да кажа нѣколко думи, защото всѣка финансова сѣдѣлка, която се върши отъ една държава, е въ зависимостъ извънредно много отъ финансовия пазаръ. Обикновено въ всички финансови сѣдѣлки се гледа прѣди всичко пазарътъ да ли е удобенъ за пуцане въ обръщение на нови цѣнни книжа. Констатирано е, както въ рѣчитъ на почитаемитъ оратори отъ лѣвицата, така и въ рѣчитъ на г. г. народнитъ прѣдставители отъ болшинството, че ако днесъ-заднесъ България развива една интензивна дѣятелностъ въ индустриално и търговско отношение, сѣщото пѣщо вършатъ всички народи въ цѣлия почти свѣтъ. А знайно е, че тогава, когато цѣлиятъ свѣтъ, или поне континенталнитъ държави групиратъ всичкитъ си срѣдства въ прѣдприятия търговски и индустриални, всички бързатъ да вложатъ своитъ капитали въ тѣзи прѣдприятия, и като така, цѣннитъ книжа на държавитъ, стойността на държавнитъ книжа пада. И обратното: когато този напливъ на пари за производителни цѣли достигне своя максимумъ и този максимумъ прѣдизвика единъ максимумъ на производство, което не може да се консомира въ свѣта, тогава настава финансова паника, всички гледатъ да изтеглятъ своитъ пари отъ индустриалнитъ прѣдприятия и да ги вложатъ въ държавни цѣнни книжа. Ние се намираме въ този моментъ, когато настѣпа максимумътъ на индустриалното развитие, при наплива на пари, вложени за индустриални цѣли и, слѣдователно, по-малко отъ всичко можемъ да очакваме, че държавнитъ цѣнни книжа могатъ да иматъ широкъ пазаръ. Ето защо пазарътъ за цѣннитъ книжа, при сключването на този заемъ, общо погледнато, не е тѣй добъръ, както желаятъ пѣкои да твърдятъ, а е добъръ само колкото се отнася до нашитъ цѣнни книжа, но изобщо взето той не е благоприятенъ за сключване на държавни заеми. Слѣдователно, при това лошо положение на

финансовия пазаръ, и като се вземе прѣдъ видъ и обстоятелството, че има държави, чието политическо състояние може да наложи едно допълнително влошаване пазара на цѣннитѣ книжа, а то неминуемо се отразява и върху нашитѣ книжа, нѣма освѣтъ резултатитѣ, които днесъ-заднесъ сж получени при-тоя новъ конверсионенъ заемъ, да ги считаме за блѣстящи.

Г-да народни прѣдставители! Вчера иммахме случай да чуемъ единъ отъ ораторитѣ, който цѣли 4 години не е облѣлилъ жбъ да заговори по който и да било жизненъ въпросъ; той е почитаемиятъ народенъ прѣдставителъ отъ Казанлъкъ г. Саллабашевъ. Г-нъ Саллабашевъ бѣше си далъ голѣмъ трудъ да направи подробни изчисления, които, твърди и азъ съ положителностъ, че сж вѣрни, че тѣхната точностъ не подлежи на съмнѣние, но които въ основата си сж фалшиви. Съ помощта на логаритмическитѣ таблици, съ помощта на математически формули и изчисления, той бѣ успѣлъ да ни даде цифри, които едза-ли не изваждатъ тоя заемъ за единъ отъ най-лошитѣ, сключени досега отъ всички правителства въ България. Понеже основата на тия негови изчисления бѣше крива; понеже тая основа даде поводъ на г. Теодорова да твърди, че и той е правилъ тия изчисления и да си послужи съ тѣхъ — позволете ми да не вѣрвамъ, че г. Теодоровъ е правилъ каквито и да било изчисления — и понеже изчисленията и формулитѣ на г. Саллабашева послужиха донѣидѣ, непапѣлно, за смѣткитѣ и на г. Христова, длъжностъ ми бѣше да се спра изключително, поне за единъ моментъ на логаритмическитѣ изчисления на г. Саллабашева. Г-нъ Саллабашевъ прави своитѣ изчисления, основавъ на фиктивни данни, основава ги на фиктивни числа, на фалшиви документи. Напр., той взима перото 1.750.000 л., което щѣло да бѣде оставено въ залогъ, безъ да вземе въ съображение обстоятелството, че тия 1.750.000 л. даватъ своята годишна лихва на българското правителство въ продължение на цѣлия периодъ отъ 60 години; тѣ могатъ да се смѣтатъ като такива, за които не е правенъ никакъвъ заемъ, за които българското правителство не плаща нито сантимъ. Слѣдъ туй, единъ отъ аргументитѣ, единъ отъ мотивитѣ, една отъ основитѣ на г. Саллабашева бѣше тая, че понеже всѣки 15 дена ще се влага по извѣстна сума, която въ края на шестмѣсечието ще образува единъ купонъ, за тия суми, казва той, които влагате, ние плащаме лихва, безъ да получаваме нѣщо. Той не взима въ съображение, че има специаленъ членъ, специална клауза въ договора, въ която е изрично казано, че за всички тия суми държавата получава единъ процентъ отъ $1\frac{1}{2}$ най-много 2%, но въ всѣки случай лихвата не може да бѣде повече отъ 2%. И още други съображения и мотиви, които пакъ открай-докрай сж невѣрни, дадохъ основата на г. Саллабашевъ, щото неговитѣ логаритмически смѣтки, макаръ и много съвѣстно правени, да излѣзатъ невѣрни. А щомъ тѣ сж невѣрни

и-щомъ г. Теодоровъ се основава на тѣхъ и щомъ г. Христовъ се основава донѣкъдѣ на тѣхъ, то и тѣхнитѣ основания и твърдѣния сж невѣрни, защото почиватъ на фалшива почва.

Но да дойдемъ на същността на самия договоръ, нека се спремъ на чл. чл. 2, 9, 16, 17, 25, 27, 28, 29, 30 и 31 — само на нѣкои пунктове отъ тѣхъ, които ще докажатъ, че всичко онова, което азъ казвамъ, е открай-докрай вѣрно.

Почитаемитѣ наши противници, ако имаше на нѣщо, на което най-много да наблѣгатъ, то бѣше обстоятелството, че гаранция, залогъ има, но че той само по име не съществува. Тѣ твърдѣха, че наистина въ втората алинея на чл. 1 се казва: „Тоя заемъ ще се именува: Български държавенъ заемъ 4 $\frac{1}{2}$ % въ злато отъ 1907 г.“, безъ да се казва изрично, че се дава нѣкакъвъ залогъ, защото въ всички други останали заеми изрично е казано какъвъ е залогътъ, каква е гаранцията, но затова пъкъ въ другъ единъ членъ, чл. 17 се казва: „Като гаранция на настоящия заемъ и за прѣзъ врѣме на всичкото му траене, българското княжеско правителство назначава безвъзвратно и по привилегия върху общитѣ приходи на държавата: 1) Приходитѣ отъ данъка на бандерола на тютюна и отъ гербовия налогъ, останали свободни слѣдъ като се задържатъ сумитѣ, необходими за службата на заемитѣ 5% зл. 1902 и 1904 г.; 2) Добавъчно, прихода на данъка мурурие, въ оная частъ, която не би била нужна за службата на заемитѣ 1902 и 1904 г. И отъ това вадѣха тѣ заключение, че тоя именно членъ опровергава заглавието на договора и въобще втората частъ на чл. 1 отъ договора.

Г-да народни прѣдставители! Нека бѣде всичко ясно за насъ. Реална гаранция съществува за заема отъ 1902 г., реална гаранция, ако щете, съществува и за заема отъ 1904 г., защото, ако ние бихме желали да си купимъ бандероли, нѣма да се разпояваме само съ държавнитѣ служители, а ще трѣбва неврѣмѣнно държавата да плати бандерола на прѣдставителя на банцитѣ и само тогъзъ да продава на гражданитѣ заложенитѣ бандеролъ, когато въ този случай редовнитѣ анюитети на заема се прѣдвиждатъ въ редовнитѣ приходи на държавата, въ редовнитѣ бюджети на държавата, но като гаранция, какъквато иматъ всички заеми до единъ у насъ, могатъ да служатъ излишъцитѣ отъ двѣ пера. Защото гаранция ние сме дали за всички заеми. Азъ това го доказахъ съ документи въ рѣка, когато говорѣхъ прѣди малко, и нѣма защо да го повтарямъ сега. Ето защо, всичко онова, което се каза отъ почитаемитѣ ни противници, че има реална гаранция, че има такава гаранция, какъквато иматъ заемитѣ отъ 1902 и 1904 г., е невѣрно. Мѣстото му е да се наблѣгне, че именно тукъ българското правителство е направило една грѣшка напредъ, като е прѣмахнало, прѣди всичко, въ самото заглавие на заема фразата, „заемъ съ гаранция“, а послѣ и въ чл. чл. 2 и 17 се казва, че тоя заемъ е безъ такава реална гаранция, какъквато се дава за заемитѣ отъ 1902 и 1904 г.

Държа да обърна вниманието на почитаемитѣ народни прѣдставители върху втория пунктъ отъ чл. 25 на договора, въ който е казано: „Парижката и Нидерландската банка ще кредитира отворената смѣтка по служба на заема съ всички вноски, които ще ѝ се правятъ за тая цѣль. Тая смѣтка ще принася въ полза на правителството лихви, въ размѣръ на единъ и половина на стотъ ($1\frac{1}{2}\%$) по-долу отъ сконтовия размѣръ на Banque de France, безъ да може този размѣръ да прѣвишава два на стотъ (2%)“. Тѣй че, обстоятелството, на което се основаваше г. Саллабашевъ, както и неговитѣ другари, за че сумитѣ, които всѣки 15 дена се влагатъ, се турятъ на разположението на банцитѣ и тѣхнитѣ лихви се губятъ, е невѣрно. Напротивъ, трѣбва да ви обърна вниманието, че ако бѣха шестмѣсечни вноскитѣ, както сж шестмѣсечни купонитѣ, всички тѣзи суми трѣбваше да се влагатъ въ Българската народна банка, или въ Земледѣлческата банка и да ги държи българското правителство на разположението на банцитѣ, безъ да се ползува отъ каквато и да е лихва. Въ този случай има извършена една крачка напредъ, като се прави възможно използването на прѣдварителнитѣ вноски на всѣки 15 дена по 353.000 л.

Като минавамъ мълкомъ петата алинея на чл. 9, въ която се говори за нарастването на гербовия сборъ въ Франция отъ 1 априлий, което може да донесе една загуба за държавното ни съкровище отъ единъ милионъ и нѣколко хиляди лева и което за интереса на държавата е прѣдотвратено отъ правителството, минавамъ веднага на послѣдния пунктъ отъ чл. 28, който е, може би, най-важниятъ, защото на въпроса, зачекнатъ въ този пунктъ, най-голъмо значение се отдаваше отъ почитаемитѣ оратори отъ лѣвицата. Въ тоя пунктъ изрично е казано: „Свободниятъ остатъкъ върху произведението на заема ще се тури отъ Парижката и Нидерландска банка на разположението на Министра на финанситѣ, съгласно неговитѣ наставления.“ Господа ораторитѣ се спираха да задаватъ единъ въпросъ, отговора на който едва-ли не влагатъ съ положителностъ като нѣщо свършено въ самия въпросъ: не е поела държавата нѣкой ангажментъ, напр., таквъ, какъвто бѣше прѣвиденъ изрично въ договора отъ 1902 и 1904 г., който да туря на пълното разпореждане на банцитѣ неангажиранитѣ суми, та послѣднитѣ да не бждатъ на разположението на Министра на финанситѣ, а напротивъ; и въ случай че държавата има намѣрение да прави извѣстни покупки, напр., нѣма ли сумитѣ за тѣзи покупки да се турятъ подъ изключителното разпореждане на банцитѣ? Чл. 28, тѣй категориченъ и ясенъ за всѣкиго, опровергава твърдѣнията на почитаемитѣ оратори отъ лѣвицата. И въ това отношение крачката, направена напредъ, е тѣй голѣма, тѣй внушителна, че трѣбваше да бжде най-рѣзко отбѣлъзана отъ почитаемитѣ оратори на лѣвицата, ако у послѣднитѣ бихме допуснали поредъчна добросъ-

вѣстностъ. Тѣй че, остатъкътъ, слѣдъ конвертирането на заемитѣ отъ 1888 и 1889 г., приблизително 68 милиона, остава подъ пълното разпореждане на Финансовия министъръ на България, и той още на втория денъ отъ емитирането на заема може да поиска отъ банцитѣ тѣзи пари. Това е една изгода, извънредно голѣма, изгода, каквато нито единъ отъ нашитѣ заеми, както ония, които сж били съ опции, така и ония, които сж били фѣгше, не сж давали.

Най-много се наблѣга на влога отъ 1.750.000 л. и отъ него се взема база, за да се намалява емисията на заема и, обратното, да се увеличава лихвата, безъ, обаче, да си дадатъ трудъ почитаемитѣ оратори отъ лѣвицата да прочетатъ послѣдния пунктъ на члена, въ който се говори за този залогъ и въ който се казва изрично: „Тѣзи ренти ще останатъ влогъ въ каситѣ на Парижката и Нидерландска банка, като добавъчна гаранция за службата на цѣлия заемъ. Стойността на изтеклитѣ купони отъ титритѣ, които ще образуватъ този влогъ, остава на разположението на българското правителство, постепено съ настѣпването на падежитѣ.“

Трѣбва да отбѣлъжа и друго едно обстоятелство, твърдѣ важно, колкото се отнася до конвертирането на старитѣ заеми. Срѣщу тѣзи два заема е даденъ залогъ — ипотеката на желѣзницитѣ и приходитѣ отъ желѣзницитѣ, и не ще съмнѣние, слѣдъ тѣхното конвертиране, ипотеката се освобождава, залозитѣ се освобождаватъ и остава една фиктивна гаранция — защото не е реална въ пълната смисълъ на думата — фиктивната гаранция, която е спомената въ чл. 17 отъ договора.

Д-ръ Н. Думановъ: Изчерпанъ е въпросътъ.

П. Ренадиевъ: Г-да народни прѣдставители! Не обърнахъ вниманието ви на най-важното нѣщо, а то сж цѣлитѣ на заема. Тия цѣли сж опрѣдѣлени въ една прѣдварителна глава къмъ договора: тѣ сж построяването на желѣзници и посрѣщане на текуци нужди на държавата. Никой не отрича, че построяването на желѣзницитѣ, даже и тогава, когато то става съ заемъ, е нѣщо, което трѣбва да се прѣгърне отъ всѣко правителство, особено отъ правителството на една млада държава, като нашата. Но колкото се отнася до текушитѣ нужди, за които почитаемитѣ оратори прѣдвизждатъ, че трѣбва да бждатъ въоръжения, тамъ тѣ сж всичкитѣ си сили, съ всичкото си възмущение възставатъ за да опровергнатъ, да осждятъ, дори да окарикатурятъ тоя видъ извънредни нужди на държавата. Г-да народни прѣдставители! Когато се касае да се правятъ разходи за българската войска, за една войска съ близки и далечни, во въ всѣки случай извънредно благородни цѣли — защитата на отечеството и защитата на народнитѣ интереси на цѣлокупния български народъ — не би трѣбвало никога отъ редовитѣ на прѣдставителитѣ на българския народъ да излизатъ порицания, не би трѣбвало да излизатъ осждания въ смисълъ да

не се въоръжава тая армия, да не се подготви да бъде готова да посрѣщне събитията. И ако въ България е имало правителства, които да не сѣ чувствували нуждата отъ една силна войска, но да сѣ насочвали всѣя пѣть погледитѣ си къмъ други държави, да не сѣ се надѣвали на мишцитѣ на българския паролъ за запитата на неговитѣ интереси, но на мишцитѣ на други народи; ако е имало български правителства, които сѣ отишли по-далечъ като сѣ мислили, че сѣ излишни и онѣзи пушки, съ които българската войска е разполагала за евентуални случаи — нека посрѣщнемъ съ радостъ обстоятелството, че се намиратъ въ България и достойни правителства, които не гледатъ тѣй късогледо на интереситѣ на българския народъ, които прѣдвиждатъ едно по-свѣтло бѣдъще, и бѣдъще основано на общи културенъ и финансовъ на-прѣдкъ на държавата, нека посрѣщнемъ и крѣпимъ съ радостъ още повече смѣлитѣ правителства, които съ рискъ да станатъ непопулярни, но съ пълно, съ искрено желание да издигнатъ държавата, отечеството на подобающата висота, харчатъ грамадни срѣдства и за българската войска. И моя длъжностъ, двойна длъжностъ на българинъ и синъ на робска Македония, е да изкажа отъ тукъ всичката си радостъ, всичката си благодарностъ къмъ всички смѣли чада на отечеството, които, откато справедливо клейматъ прѣдателитѣ и продажницитѣ, откато приковаватъ на позоръ извергитѣ на народа, непрѣстанно издигатъ високо знамето на България и насочватъ сѣдбинитѣ ѝ къмъ свѣтло, велико бѣдъще, подготвятъ българския народъ за общечовѣшки на-прѣдкъ, за велики подвизи и дѣла. (Ръкоплѣскания отъ дѣсницата)

Прѣдсѣдателствуващъ Д. Петковъ: Нѣма вече нѣкой записанъ да говори, тѣй че ще се прѣкратятъ дебатитѣ.

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сѣ за прѣкращението на дебатитѣ, да си вдигнатъ ръката. (Болшинство) Дебатитѣ се прѣкращаватъ.

Министъръ-прѣдсѣдателъ Д. Петковъ: Г-нъ Министърътъ на финанситѣ ще говори утрѣ, подиръ обѣдъ. Тѣй щото, ще моля сега да се mine на втората точка отъ дневния редъ.

Прѣдсѣдателствуващъ Д. Петковъ: Моля секретаря г. Кознички да прочете на първо четене законопроекта за пенсиятѣ на енорийскитѣ свещенослужители въ Княжеството.

Секретаръ В. Кознички: Законопроектътъ е придруженъ съ слѣдующитѣ мотиви: (Чете)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за пенсиятѣ на енорийскитѣ свещенослужители въ Княжеството.

Приетиятъ отъ V-то обикновено Народно събрание, трета редовна сесия, законъ за пенсиятѣ

и врѣменнитѣ помощи на свещеницитѣ, слѣдъ 15-годишно прилагане, доказа, че тоя законъ въ много отношения е неплъневъ и неясенъ. Това застави Св. Синодъ, който е натоваренъ съ прилагането на горния законъ, да приготви, въ съгласие съ повѣреното ми Министерство, тукъ приложения законопроектъ, съ който, надѣвамъ се, ще бѣдатъ отстранени, доколкото е възможно, оказавшитѣ се досега въ него недостатѣци.

София, 29 януарий 1907 г.

Управляющъ Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията, Министъръ-прѣдсѣдателъ и Министъръ на вътрѣшнитѣ работи:

Д. Петковъ.

Законопроектъ

за пенсиятѣ на енорийскитѣ свещенослужители въ Княжеството.

Чл. 1. Всички енорийски свещенослужители, прослужили при българска енорийска църква, иматъ право на пенсия при условията, опрѣдѣлени въ настоящия законъ.

Забѣлѣжка. Подъ име енорийски свещенослужители се разбира мирски свещеници, иеромонаси и дякони.

Чл. 2. Свещенослужителъ, който е прослужилъ при енорийска църква 30 пълни години и повече, има право на пенсия, като се оттегли отъ служенето.

Забѣлѣжка. При опрѣдѣляване пенсията четатъ се и годинитѣ, прѣкарани въ учителство на ония енорийски свещенослужители, които прѣди рѣкоположенieto си сѣ били учители. Началото на службата на такивато лица, което дава право на пенсия, започва слѣдъ навръшване 20-годишна възраст.

Чл. 3. За опрѣдѣляване врѣмето, отъ кога започва службата на единъ енорийски свещенослужителъ, взема се датата на рѣкоположенieto му. Въ случай че пѣкой свещенослужителъ е изгубилъ свидѣтелството си за рѣкоположенieto, за тая цѣль ще се вземе въ внимание писменното удостовѣрение на епархийското му началство.

Забѣлѣжка. Службата на иеромонаситѣ и дяконитѣ се счита отъ деня на встъпването имъ въ длъжностъ.

Чл. 4. За 30 и повече изслужени години енорийскитѣ свещенослужители получаватъ пенсия равна на една четиредесета часть отъ общата получена заплата прѣзъ цѣлото прѣкарано на свещеническа и учителска служба врѣме; т. е., общиятъ сборъ на получената прѣзъ всичкото прослужено врѣме заплата, дѣлено на 40, и полученото частно съставлява слѣдующата пенсия.

Пенсията на енорийскитѣ свещенослужители, прослужили прѣди 1890 г., когато не имъ се даваше добавъчно възнаграждение, се опрѣдѣля възъ основа на плащаното добавъчно възнаграждение за годинитѣ отъ рѣкоположенieto имъ до 1890 г.

Забѣлѣжка. Одрѣжитѣ на ония енорийски свещенослужители, които сѣ привѣждани отъ селска въ градска енория и обратно, ще се смѣтатъ върху възнаграждението, до сѣ получавали прѣзъ годинитѣ, прѣкарани на селска и градска енория.

Чл. 5. Енорийски свещенослужители, достигнали до 50-годишна възраст, могат и по собствено желание да се оттеглят, ако имат 25-годишна служба.

Чл. 6. Имат право на пенсия и ония енорийски свещенослужители, които, по разпоредба на епархийското началство, бждат уволнени отъ служба, стават неджгави, или пъкъ умратъ слѣдъ пълни десетъ години прослужени (чл. 2).

Рѣшенията на епархийскитѣ началства за подобни уволнения се привеждатъ въ изпълнение подиръ като бждатъ одобрени отъ Св. Синодъ.

Чл. 7. Размѣрътъ на пенсията по чл. чл. 5 и 6 се опрѣдѣля съгласно чл. 4 отъ настоящия законъ.

Чл. 8. Пенсията на енорийскитѣ свещенослужители не може да бжде по-голъма отъ 2.400 л. годишно.

Чл. 9. Чл. чл. 2, 3 и 4 иматъ сила и за ония енорийски свещенослужители, които сж служили до издаването на настоящия законъ.

Чл. 10. Ако единъ енорийски свещенослужителъ, прѣди да навърши пълни десетъ (10) години, пострада не по собствена вина, а вслѣдствие изпълнение служебнитѣ си обязанности и стане неспособенъ за по-нататъшно изпълнение на службата си, или умре, той има право на инвалидна пенсия въ слѣдующитѣ размѣри:

а) половина отъ възнаграждението, което свещенослужителътъ е получавалъ при напусчане службата, ако е станалъ съвсѣмъ неспособенъ за работа и има нужда отъ лично прислужване;

б) една трета отъ същото възнаграждение, ако е неспособенъ за никаква работа, но нѣма нужда отъ лично прислужване; и

в) една четвърта отъ същото възнаграждение, ако е станалъ полуспособенъ за работа.

Чл. 11. Неспособността на свещенослужителя да продължава службата се констатира веднага отъ една комисия, състояща отъ трима лѣкари на държавна или общинска служба, по назначение отъ надлежното епархийско началство.

Чл. 12. Въ случай на противорѣчие въ медицинскитѣ актове, Св. Синодъ внася въпроса за разрѣшение въ Дирекцията за опазване общественото здраве.

Чл. 13. Пенситѣ, опрѣдѣлени по чл. 10, могатъ да се повишаватъ, понижаватъ или съвършено прѣкрятъ, ако слѣдъ медицинско прѣбсвидѣтелствуване се окаже, че пенсионерътъ съ течение на врѣмето, вслѣдствие поврѣждането, повече е пострадалъ, или пъкъ значително се е поправилъ, или най-сетнѣ съвършено оздравѣлъ.

Чл. 14. Одръжкитѣ на ония енорийски свещенослужители, които не могатъ да добиятъ право на пенсия, се възвръщатъ на вносителитѣ или тѣхнитѣ наследници, ако се поискатъ.

Чл. 15. Енорийскитѣ свещенослужители, както и тѣхнитѣ вдовици и сираци, кога поискатъ пенсия, трѣбва да прѣдставятъ чрѣзъ надлежното епархийско началство доказателство за правото си на

пенсия, въ Св. Синодъ, който ги разглежда и се признае по тѣхъ.

Чл. 16. Пенсията се отпуща отъ деня на уволнение отъ службата, ако енорийскиятъ свещенослужителъ е заявилъ въ течение на два мѣсеца отъ уволнението: въ противенъ случай тя се отпуща отъ деня, въ който е получено и регистрирано прошениято за пенсия въ епархийското управление.

Чл. 17. Наслѣдницитѣ на енорийския свещенослужителъ иматъ право на пенсия:

а) когато той умре слѣдъ като му е била опрѣдѣлена пенсия, съгласно чл. чл. 4 и 5 отъ настоящия законъ;

б) когато умре на служба, но е изслужилъ вече пълни 10 години (чл. 6 отъ закона); и

в) когато умре, вслѣдствие изпълнение служебнитѣ обязанности (чл. 10 отъ закона).

Чл. 18. За наследници на пенсията се считатъ съпругата (вдовица), съ или безъ дѣца, и непълнолѣтни сираци.

Чл. 19. Вдовицата, докато трае нейното вдовство, приема половина отъ пенсията, която е получавалъ съпругътъ ѝ, или която би му се падала, ако се пенсионираше по чл. чл. 4, 5 и 6 или по чл. 10 отъ първа категория, буква а.

Тя се лишава отъ нея отъ датата, когато се омъжи изново, или приеме монашество; но ако има малолѣтни дѣца, тѣ наследватъ пенсията, каквато би имъ се слѣдвало, като на сираци безъ баща и майка.

Чл. 20. Ако правоимѣющиятъ на пенсия остави освѣнъ вдовица и едно или повече дѣца малолѣтни, вдовицата му получава за всѣко малолѣтно дѣте, докль момчетата навършатъ 21-годишна възраст, а момичетата се омъжатъ или достигнатъ 25-годишна възраст, или же постѣлятъ на плащана служба по което и да е вѣдомство, едно увеличение въ размѣръ на една десета отъ бащинската му пенсия за всѣко дѣте, но въ никой случай тази пенсия не може да надминава размѣра, какъвто би се падналъ на самия пенсионеръ. Слѣдъ това пенсията изново се намалява за майката на половина.

Чл. 21. Като останатъ малолѣтнитѣ сирачета на свещенослужителя безъ баща и безъ майка, тѣхнитѣ настойникъ получава, за отглеждането имъ, додѣто момчетата навършатъ 21-годишна възраст, а момичетата 25-годишна възраст, или първитѣ се оженятъ, а вторитѣ се омъжатъ, по двѣ трети отъ пенсията на умрѣлия родител, когато сирачетата сж три и повече; половина — когато сж двѣ, и една трета — когато е само едно.

Ако нѣкои отъ тия дѣца страдатъ отъ парализия, или сж слѣпи, умоповрѣдени, глухонѣми, сакати и сами не могатъ да се прѣхранватъ, помѣшаватъ се на жителство въ приюти, когато такива се откроятъ. Дотогава, обаче, тѣ продължаватъ да получаватъ слѣдуюмата имъ се пенсия.

Забѣлѣжка. Усиновенитѣ дѣца вѣматъ право на наследствена пенсия.

Чл. 22. За сѣмействата пенсията се счита отъ деня, въ който пенсионерътъ е прѣстаналъ да се ползува лично отъ нея, съгласно закона, а за ония на починали и непенсионирани още свещенослужители — отъ деня на смъртта, ако наследниците заявятъ въ продължение на два мѣсеца отъ умирането.

Чл. 23. Пенсионерътъ губи право или се лишава отъ пенсията си:

а) когато извърши прѣстѣпления и бѣде осъденъ за тѣхъ отъ духовнитѣ и граждански сѣдилища: 1) за отстъпничество отъ православно вѣроизповѣдание, за отклонение отъ вѣдомството на Българската църква, за измѣна на отечеството или княза; 2) за злоупотребливание на църковни имоти или пари, за кражба, мошеничество и въобще за прѣстѣпления, които влѣкатъ тѣмниченъ затворъ съ отнимане гражданскитѣ и политически права;

б) когато лицето, за да получи пенсия, прѣдстави лъжливи документи;

в) когато енорийскиятъ свещенослужителъ се лиши отъ свещеническия санъ;

Забѣлѣжка. За случаитѣ, означени въ прѣдшествующитѣ пунктове подъ букви а, б и в се лишатъ отъ право на пенсия и наследниците на такива свещенослужители.

г) когато енорийскиятъ свещенослужителъ се постриже въ монашество и се приобщи като братъ въ нѣкой отъ слѣднитѣ мѣнастири въ България: Рилски, Троянски, Бачковски и Прѣображенски. Наследниците на такъвъ наследватъ пенсията му съгласно чл. чл. 20 и 21 отъ настоящия законъ;

д) когато постѣпи на плащана служба по духовното, гражданско и военно вѣдомство, обаче, слѣдъ напушане службата, пакъ получава пенсия;

е) когато свещенослужителската вдовица приеме монашество или постѣпи въ втори бракъ; ако, обаче, има малолѣтни дѣца, тѣ получаватъ пенсия съгласно чл. 21 отъ закона;

ж) когато се докаже прѣдъ сѣдъ, че върши противонаравствени занятия;

з) когато стане чуждъ подданикъ; и

и) когато наследниците на пенсионера богохульствуватъ и злословятъ противъ църквата и нейнитѣ установления.

Чл. 24. Фондътъ, отъ който ще се плащатъ пенсиятѣ, се образува отъ:

а) съществующия фондъ, образуванъ досега за тая цѣль и лихвитѣ отъ него;

б) ежегоднитѣ прѣизбитѣци на епархийскитѣ каси;

в) 5% одрѣжки върху възнаграждението на енорийскитѣ свещенослужители.

Забѣлѣжка. Въ случай на нужда Св. Синодъ има право да повишава одрѣжкитѣ върху възнаграждението до 10%.

г) одрѣжки 5% за прослужено врѣме прѣди 1890 г., съгласно чл. 4 отъ закона.

Енорийскитѣ свещенослужители, рѣкоположени и настанени на длѣжностъ прѣди 1890 г., сѣ длѣжни да внесатъ въ течение на 5 години одрѣжкитѣ за прослуженитѣ си години, считани отъ влизането на закона въ сила.

д) разликата въ заплатата за единъ мѣсець на повишенитѣ въ длѣжностъ или заплатата лица;

е) цѣлата заплата на упразнената енория, до дѣто се настанити титуларенъ свещенослужителъ;

ж) 10% отъ годишнитѣ печалби на църковнитѣ ливници; и

з) отъ подарѣци и завѣщания.

Чл. 25. Разходи по пенсиятѣ сѣ:

а) изплащане пенсиятѣ, прѣдвидени въ настоящия законъ;

б) поддържане персонала по завеждане свещенически пенсионенъ фондъ; и

в) вещественитѣ и канцеларски разноси за сѣщата цѣль.

Чл. 26. Тия разноси се посрѣщатъ отъ лихвитѣ на капитала, отъ прѣизбитѣцитѣ на епархиалнитѣ каси и отъ годишнитѣ одрѣжки по бюджетъ, утвърденъ отъ Св. Синодъ.

Чл. 27. Пенсионниятъ фондъ се управлява отъ Св. Синодъ на Българската църква.

Чл. 28. Пенсиятѣ се опрѣдѣлятъ, видоизмѣняватъ и прѣкратяватъ съ княжески указъ по прѣдставление на Св. Синодъ чрѣзъ Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията.

Чл. 29. Енорийскитѣ свещеници държатъ точни списѣци на пенсионеритѣ, живущи въ еноритѣ имъ, и за всѣки случай, когато пенсията трѣбва да се прѣкрати, намали или прѣхвърли върху други лица, съобщаватъ на надлежитѣ епархийски началства, а тѣ — на Св. Синодъ.

Сѣжитѣ свещеници даватъ на пенсионеритѣ лица свидѣтелства за самоличностъта, когато това е нужно.

Чл. 30. Вдовицата на енорийския свещенослужителъ, както и настойникътъ на сирачетата, останали безъ баща и майка, сѣ длѣжни незабавно да съобщаватъ на енорийския свещеникъ за станалото измѣнение въ сѣмейното положение на пенсионеритѣ; въ противенъ случай, ако не направятъ това, или ако енорийскиятъ свещеникъ не се съобрази съ чл. 29 отъ настоящия законъ, пенсионерката или настойникътъ сѣ длѣжни да повърнатъ обратно цѣлата неправилно взета сума, а неизправниятъ свещеникъ се подвѣргва на отговорностъ прѣдъ духовната власть.

Ако пенсионеритѣ не сѣ въ положение да повърнатъ надвзетата незаконно пенсия, то сумата се събира по сѣдебенъ редъ отъ гражданската власть.

Пенсията се прѣустановява до събиране на надвзетитѣ суми.

Чл. 31. Пенсиятѣ не могатъ да се залагатъ нито да се отстъпватъ другиму.

Запоръ може да се налага само върху една четвърта отъ размѣра на пенсията.

Чл. 32. Пенсиятѣ за изслужено врѣме, опрѣдѣлени до 1 януарий 1907 г., се ревизиратъ, видоизмѣняватъ и размѣрѣтъ имъ се опрѣдѣля споредъ настоящия законъ, като се запазватъ придобититѣ вече права за изслужени години, съ изклю-

чение на свещеномонаси, живущи въ поименованитѣ въ чл. 23 буква 2 мѣнастири.

Чл. 33. Законътъ за пенсиитѣ и врѣменнитѣ помощи на свещеницитѣ отъ 1889 г., утвърденъ съ указъ отъ 16 декемврий сѣщата година № 45, както и всички наредби по тѣзи пенсии се отмѣняватъ.

Чл. 34. Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ 1 май 1907 г.

Чл. 35. Приспособлението на настоящия законъ и указанията съ какви документи трѣбва да се придружаватъ прошенията за пенсия, както и за видоизмѣняването на отпуснатитѣ пенсии, се опрѣдѣля отъ особенъ правилникъ, изработенъ отъ Св. Синодъ.“

Прѣдсѣдателствующъ Д. Петковъ: Г-нъ министъръ-прѣдсѣдателъ има думата.

Министъръ-прѣдсѣдателъ Д. Петковъ: Г-да народни прѣдставители! Този законопроектъ за енорийскитѣ свещеници е изработенъ отъ Св. Синодъ и съ неговото съгласие се внася въ Народното събрание. Пенсиитѣ на енорийскитѣ свещеници се отдѣлятъ и ще се даватъ занапрѣдъ отъ Св. Синодъ. Законопроектътъ има за цѣль само да уреди тѣзи пенсии, защото така, както бѣше стариятъ законъ, имаше нѣкои свещеници, които се лишаваха отъ пенсии: трѣбваше непрѣмѣнно да прослужатъ 30 години, само тогава да иматъ пенсия, тѣ, тѣхнитѣ дѣца и вдовици. Вслѣдствие на туй, съ съгласието на Св. Синодъ, се внася тоя законопроектъ, да се подобри това положение. Фондътъ, за който се говори, ще бѣде образуванъ отъ одрѣжкитѣ на свещеницитѣ и други нѣкои източници, тѣй че въ случая държавата нѣма да дава нищо. Затова ще моля да се приеме законопроектътъ по принципъ и да се прати въ комисията.

Прѣдсѣдателствующъ Д. Петковъ: Има думата г. Йоновъ.

Ю. Йоновъ: Г-да народни прѣдставители! Въ забѣлжката на чл. 21 отъ законопроекта за пенсиитѣ на енорийскитѣ свещенослужители е казано, че усиновенитѣ дѣца нѣматъ право на наследствена пенсия. Само по себе си се разбира, че тѣзи свещеници, прѣди да бѣдатъ свещеници, разбира се, тѣ ще се оженатъ и ако нѣматъ дѣца, не могатъ да бѣдатъ свещеници. Но съгласете се, че тѣ иматъ таква въ млади години и послѣ, по нещастие нѣкакво, дѣцата имъ умратъ и тѣ нѣма да иматъ право да усиновятъ други, защото, ако усиновятъ нѣкои дѣца, тѣ нѣма да иматъ право да наследятъ пенсията на баща си. Ако баща имъ остави имоти, може да ги наследятъ, а така също и всичко друго, но да наследятъ пенсията на бащата, нѣматъ право. Защо? Понеже азъ не влизамъ въ тая комисия, ще моля г. г. членоветѣ отъ тая комисия да иматъ прѣдъ видъ това нѣщо и да изхвърлятъ тая забѣлжка. Щомъ се признае, че

дѣцата сѣ законно усиновени, да иматъ право, както наследватъ имотитѣ, така да наследватъ и пенсията.

Прѣдсѣдателствующъ Д. Петковъ: Има думата г. Д-ръ Черневъ.

Д-ръ В. Черневъ: Г-да народни прѣдставители! Обръщамъ вниманието на г. г. членоветѣ отъ комисията да иматъ прѣдъ видъ, когато гледатъ законопроекта въ комисията, да направятъ едно допълнение на забѣлжката на чл. 2. Въ тая забѣлжка е казано, че „при опрѣдѣляване пенсията четатъ се и годинитѣ, прѣкарани въ учителство, на ония енорийски свещенослужители, които, прѣди ржкоположението си, сѣ били учители.“ Значи, ще се считатъ и ще се смѣтатъ, не само прослуженитѣ години въ служба свещеническа, но и службата имъ прѣкарана въ учителство. Обаче има случаи, дѣто нѣкои свещеници по-рано сѣ били на други държавни служби, не само учителска. Може да сѣ били, напр., писари на държавна служба или чиновници. Защо тогава да остане тая редакция и да се разбира, че ще се смѣтатъ за пенсия само годинитѣ, които сѣ прѣкарани въ свещеническа и въ учителска служба? Тогава би трѣбвало, споредъ тая редакция, да стане едно допълнение въ друга една забѣлжка, или въ сѣщата и да се каже: „При опрѣдѣляване пенсията считатъ се и годинитѣ, прѣкарани въ учителство или на коя да е държавна служба“. Защото ако нѣкой свещеникъ е билъ по-рано на друга държавна служба, нѣма защо да се прави разлика между учителската и държавната служба. Ако има, напр., на нѣкой свещеникъ да не му стига нѣкоя година за пенсия и ако има нѣкоя година или двѣ да е прѣкаралъ на друга държавна служба, защо да не се считатъ и тѣ? Мисля, че това ще бѣде справедливо да се приеме.

Сетѣ, г-да народни прѣдставители, ще обърна вниманието ви — впрочемъ то ще бѣде повечето въпросъ на граматиката — върху слѣдующето. Въ чл. 10 е казано: „Ако единъ енорийски свещенослужителъ, прѣди да навърши пълни десетъ години, пострада не по собствена вина, а вслѣдствие изпълнение служебнитѣ си обязанности и стане неспособенъ за по-нататѣшно изпълнение на службата си, и ли умре, той има право на инвалидна пенсия въ слѣдующитѣ размѣри“. Сир. тукъ се прѣдвижда за случаитѣ, когато ще има инвалидна пенсия свещеникътъ, който ще остане живъ. Значи, тогава той ще получи пенсия. Ако останатъ думитѣ „или умре“, това значи, че той има право на инвалидна пенсия, както се казва по-нататѣкъ.

И. Вобековъ: То е за наследниците.

Д-ръ В. Черневъ: За наследниците е казано въ чл. 17. Слѣдователно, тия думи „или умре“ сѣ съвсѣмъ излишни и, за да не ставатъ погрѣшки, моля да се изхвърлятъ, за да не бѣдемъ смѣшни.

Н. Свиаровъ: То е печатна погрѣшка.

Д-ръ В. Черневъ: Възможно е.

Но, г-да народни прѣдставители, на първата бѣлѣжка виждамъ, че г. Министъръ-прѣдсѣдателъ се готви да се противи. Азъ мисля, че ще бѣде много справедливо да се допусне това нѣщо. Има свещеници, които сж били на други държавни служби и нѣма защо да не зачетемъ и другитѣ имъ държавни служби. Та мисля, че трѣбва да се допълни тоя членъ, защото забѣлѣжката, която права, е умѣтна.

Забѣлѣжката, която направи г. Йоновъ, е много умѣтна. Днесъ въ Върховния касационенъ съдъ има една практика, дѣто не искатъ да признаятъ правото на наследствена пенсия на всѣко едно усиновено дѣте. Виждаме, като че ли въ този законопроектъ е възприета тази практика на Касационния съдъ. Тази практика, г-да народни прѣдставители, не може да се оправдае освѣнъ само отъ едно единствено съображение: да не се казва, че нѣкой си, когато остане безъ дѣца, за да лиши нѣкой свой роднина отъ наследство, да вземе прѣди смъртта си да усинови нѣкого, комуто да остави своето наследство. То е единственото съображение. Но усиняването става по съвсѣмъ други съображения. Не трѣбва едно усиновено дѣте да се лишава отъ правото на наследствена пенсия. Впрочемъ, законътъ за пенситѣ на чиновницитѣ не го лишава. Усиновенитѣ дѣца се лишаватъ отъ наследствена пенсия само по този специаленъ законопроектъ за наследственитѣ пенсии на дѣцата на енорийскитѣ свещеници и по една практика само на Касационния съдъ по тълкуването на нашия законъ за пенситѣ на гражданскитѣ чиновници. Азъ мисля, че трѣбва да се изхвърли това ограничение и за да се обърне вниманието на нашитѣ съдилища, да се даде при приемането на този законопроектъ едно по-широко обяснение по разрѣшаването на въпроса за правото на наследственитѣ пенсии на усиновенитѣ отъ свещеници дѣца, та това обяснение да послужи за ръководяще начало на нашитѣ съдилища да прилагатъ сжщо така закона и по другитѣ вѣдомства. Мисля, че бѣлѣжката, която направи г. Йоновъ, е много умѣтна и трѣбва да бѣде уважена — да се остави правото на наследственитѣ пенсии и на усиновенитѣ дѣца.

Тя сж бѣлѣжкитѣ, които имахъ да направя.

Прѣдсѣдателствующъ Д. Петковъ: Г-нъ Министъръ-прѣдсѣдателъ има думата.

Министъръ-прѣдсѣдателъ Д. Петковъ: Г-да народни прѣдставители! Всички тѣзи бѣлѣжки, които направихте тукъ, ще бѣдатъ взети въ внимание въ комисията. Обаче бѣлѣжката на г. Чернева, специално забѣлѣжката къмъ чл. 2, която е

прилѣпена, не може да бѣде приета и нѣма да я допуснемъ; защото този бѣше въпросътъ, по който ние връщаме на Св. Синодъ два пѣти този законопроектъ, и тая забѣлѣжка е отпослѣ прилѣпена. Тукъ се касае работата само до учителитѣ. Щомъ се смѣсятъ военниятъ и чиновническиятъ фондове, тогава не може да има никакъвъ край. Това е сжщото нѣщо, което искаме за общинскитѣ служители. Подобно нѣщо не може да стане; това има значение за фонда. Пенситѣ сж вслѣдствие одръжкитѣ на чиновницитѣ, както е и за свещеницитѣ. Тия фондове сж противни единъ на другъ и не могатъ да се съгласятъ; ние не можемъ да се споразумѣемъ даже и за фондоветѣ отъ военното вѣдомство и фондоветѣ на нѣкои чиновници, когато се касае работата за нѣкои чиновници, които сж служили въ военното вѣдомство и послѣ отидатъ въ гражданското вѣдомство. Понеже одръжкитѣ сж тѣхни, и фондоветѣ сж тѣхни, военнитѣ не даватъ на гражданскитѣ, и правителството срѣща извѣстни прѣпятствия. Затова именно ние туряме една граница. Въ това отношение ще моля понататкъ да не отиваме и моля комисията да не приема подобни забѣлѣжки, а всички други бѣлѣжки ще се взематъ въ внимание и ще се приематъ. Сега да се вотира приемането на законопроекта по принципъ. Моля Събранието да го приеме.

Прѣдсѣдателствующъ Д. Петковъ: Турямъ на гласуване приемането по принципъ законопроекта за пенситѣ на енорийскитѣ священослужители въ Княжеството. Който го приема да си вдигне ржката. (Болшинство) Приетъ.

Министъръ-прѣдсѣдателъ Д. Петковъ: Ще моля да имаме засѣдание утрѣ въ 2 ч. послѣ пладне съ слѣдующия дневенъ редъ: на първо мѣсто — отговорътъ на г. Министра на финанситѣ по договора за заема.

Прѣдсѣдателствующъ Д. Петковъ: Утрѣ на дневенъ редъ ще имаме: 1) отговоръ на г. Министра на финанситѣ на възраженията на г. г. народнитѣ прѣдставители по заключения отъ Парижката и Нидерландска банка български държавенъ 4 1/2% заемъ въ злато отъ 145.000.000 л. и 2) първо четене прѣдложението за отпущане допълнителенъ обикновенъ свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 257.600 л., за обдържане Народното събрание прѣзъ 1907 г. Който приема този дневенъ редъ да си вдигне ржката. (Болшинство) Приетъ.

Слѣдующето засѣдание ще имаме утрѣ въ 2 ч. послѣ пладне.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 5 ч. слѣдъ пладне)

Прѣдсѣдателъ: Д-ръ П. Гудевъ.

Подпрѣдсѣдатели: { Д. Петковъ.
И. Халачовъ.

Секретари: { Д-ръ И. Момчиловъ.
В. Кознички.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гълъбовъ.